

(Hekayə)

Üzüyxarı gedən küçə ilə qalxıb bizim tınə çatanda sağa dönərkən quru yerdəncə altlarına köhnə cır-cındır salıb üstündə oturan üç, ya dörd arvadı həmişə orda görərdim. Biri semişka satardı, biri alça, o biri ev lavaşığı Onlara başçılığı məhəlləmizdə Nənəxanım adlı bala-caboy, yumrusifət bir qadın vardı, o edərdi. Nənəxanımın satdığı tum ətrafıdakı bütün tumsatanların tumundan dadlı idi. Onun yanında oturan kök, hətta xeyli kök, hətta gombulüzüyanıq arvadı mən tanıyırdım. O birilər isə məhəllə arvadları idi. Səlmə satmağa lavaş çıxarırdı, Nuridə kişmiş, quru meyvə satırdı, Xoşqədəm hərdən nə gəldi, bəzən qatıq, bəzən süd, hərdən də uşaq oyuncağı, karandaş, şarık...

...Mən onların yanından keçərkən tez-tez yox, həftədə bir dəfə, iki dəfə Nənəxanımdan soruşurdum:

– Təzə nə xəbər? – Mən bu sualı hər dəfə gözlərimlə verirdim.

Nənəxanım da mənə eynilə o cür – gözlərilə cavab verirdi:

– Təzə heç nə yoxdur.

Bu səssiz dialoqun dəşifrəsi belə idi: «- Asudədən xəbər var? – Asudədən xəbər yoxdur.»

Asudə bizim məhəllənin, yox, bizim qəsəbənin, yəni də yox, dünyanın ən gözəl qızı idi. Nazim və Asudə dastanı ilk hərfindən sonuncu hərfinə qədər bizim məhəllədə yazılmışdı. Nazim mən idim. Bu uğursuz məhəbbətin həm qurbanı, həm də cəlladı. Amma mən bu qızı sevə-sevə onun uzaq paytaxta get-

Kamal Abdulla

mək həvəsini dəstəklədim və hətta ora getməyinə kömək etdim. Ona tanımadığı şəhərdə ilk vaxtlar qalmağa yer tapdım. «Bilirsən, burda, elə bil, boşuluram. Azad deyiləm burda. Asudə deyiləm. Deyə bilmirəm niyə, amma boşuluram» Onun bu sözləri deyərkən kövrəlib hiçqırmağına mən dözə bilmədim. Ürəyimi, elə bil, məngənəyə salıb sıxdılar.

Bir müddət paytaxtda mənim tapdığım o evdə yaşadığıqdan sonra Asudə bir parça əppək olub yoxa çıxdı. Elə onun arxasınca məhəllədəki evlərinin qapısı-

iş tutmusan, incimə.

Mən incimirdim. Özü yığılan, necə deyərler, ağlamaz.

İndi isəg bütün bu illər ərzində bir tərəfdən partlaya-partlaya qalmışdım, o biri tərəfdən hələ də gözləyirdim. Nooldu buna? Başına bir işmi gəldi?! Harda axtarım onu?! Uzun müddət nə edəcəyimi bilmirdim.

Bu minvalla il ilə calandı. Bu illər ərzində mən çox zaman özüm-özümə təskinlik verməyə çalışdım: «Bəlkə xoşbəxt olub?! Bəlkə özünün haqiqi ikinci yarısını tapıb?! Bəlkə məni unudub, bəlkə, bəlkə, bəlkə Bəlkələr çox idi, onları əkməmişdilər, amma biri də bitməmişdi.»

Düz deyirlər ki, hər şeyin zamana ehtiyacı var. Zaman keçdikcə mənim

Asudə

na bir qara qifil vurub atası da, anası da yox oldular. Heç elə bil, belə bir qız, belə bir ailə bu küçədə əvvəldən yox imişlər. Məktəbdən qayıdar-qayıtmaz Nənəxanımın yanından əl çəkməyən, arvadın dalandakı evindən satmaq üçün təzə qovrulmuş tum daşıyan, kim xahiş eləsə, yardımına gedən, ehtiyacı olanların ev işlərini görəndə Asudə məktəbin onuncu sinfini də bitirmədi. Hamı oğlanları özünə məftun edib yoxa çıxdı. Amma mən onu bir dəfə də olsun, nə öz sinfimizdə, nə də kənarında heç kime qısqanmadım. Çünki bizim onunla dastanımız artıq yazılmış, nöqtəsi də qoyulmuşdu. Və mən bilirdim: o məni sevirdi. Başqa heç kimi nə indi, nə də sonra sevə bilməzdi. Məktəbdə, məhlədə hamı belə düşündü: Bu qız bu oğlan üçün, bu oğlan da bu qız üçün yaradılıb. Allah onları xoşbəxt eləsin.

– Bəs sən ki onu bu qədər sevirdin, niyə icazə verdin ki, başqa bir yerə – gözündən uzaq başqa bir şəhərə köçüb getsin? – Dostlar arasında hərdən-birdən, özü də içki məclisində belə bir sorğu-sual ortaya düşürdü. Bu sualı mənə tez-tez İlqar verirdi. Elə bil, yaramı qaşımaqdan ləzzət alırdı.

– Nə bilim, niyə. Nə bilim mən ki, bu yox olacaq? Məktəbi qurtarandan sonra mən də onun yanına gedəcəkdim. İnstituta girəcək idim...

– Ay-hay... Bir ilə də adam gözəndə qoyarlar?! O boyda şəhərdə elə bir qızı boş buraxarlar heç?! Öz günahındı. Çiy

də yaralarım yavaş-yavaş sağalmağa başladı. «Asudə əgər məni unuda bildisə, mənə nə gəlib?! Mən onu ondan əvvəl unudaram.» Özüm-özümü Asudəsiz həyatı artıq alışdırmışdım.

...Hamın gün Asudənin itməyindən düz on il keçən gün idi. Axşamın elə bir vaxtı idi ki, gün işığı hər yerdən çəkilməmişdi, amma qaranlıq hələ düşməmişdi. Ürəklərə qüssə dolan vaxt idi. Üzüyxarı küçəyələməhləməyə qalxanda mənə elə gəldi ki, bu dəfə o yoxuşu, elə bil, on ilə qalxdım. Tinimizə çatıb əvvəlcə nəfəsimi dərdim. Sağa burulub qoşa tut ağacına tərəf getmək istəyirdim ki, elə bil, kimsə mənə dedi: «küçənizin sən alışdığı düzənində, nəse dəyişib. Tapa bilərənsənmi – nə?» Ora-bura boylandım. Hə, nəhayət, başa düşdüm. Nənəxanım öz həmişəki yerində deyildi. Onun oturduğu yerdə, tinin başında birçə o gombul, üzü yanmış arvadın başqa heç kim yox idi. Mənim bu kök arvadın heç xoşum gəlməzdi. Nə vaxt köçmüşdü məhləyə yadımda da deyildi. Elə bil, gözəllər gözəliydə, adamın üzünü baxmaz, öz yanmış üzünü də hamıdan gizlədərdi. Qəribə köklüyü vardı, elə bil, xəstəlik keçirmişdi. Mən onun səsinə də eşitməmişdim. İndi də onun yanından həmişəki kimi başımı yerə dikib keçdim və qoşa tut ağacının altındakı evimizə tərəf addımladım. Qəflətən arxamda bomba kimi bir səs partladı:

– Asudə xala, Asudə xala!!!

Nənəxanımın on iki yaşlı nəvəsi Or-

xanın səsi idi. Var gücü ilə qışqırırdı:

– Asudə xala, nənəm səni çağ! – Orxan nə oldusa xapdan səsinə kəsdi.

Mən «Asudə xala» sözlərini eşidən kimi yerimdəcə quruyub qaldım. Geri dönüb baxmağa təqətim yox idi. Dizlərim titrəməyə başladı, ürəyim hövrlə vururdu. Birçə onu hiss etdim ki, arxamda kimsə var, o da donub yerində qalıb. Nəhayət, yavaş-yavaş geri döndüm. Nə gördüm, ilahi?! Mənimlə üzbəüz haman gombul, üzü yanmış arvadı, dayanıb durub. O da yerində qalıb qalmışdı.

O zənle mənə baxırdı. Mən birdən xatırladım ki, bu gombul arvadın gözlərinin içinə axı mən heç vaxt baxmamışam. Baxmaq belə istəməmişəm. Olsa olsa baxışlarım onun yanmış üzünün dərin qırıqlarının içi ilə sürüşüb keçib. Mən bu arvadla bağlı birçə onu bilmişəm ki, əri ilə məhləyə, Asudəgilin həyətinə köçüb orada yaşayırlar. Əri deyirdilər ki, şikəstdi, bir ayağını Ağıdam savaşında itirib. Evdən heç hara çıxmır. Bu da ona qulluq edir. Mən bu arvadın gözlərinə ilk dəfə idi ki, baxırdım.

Asudənin gözləri nəmlənmişdi. Özünün hiss etdim ki, danışmağa halı yoxdur. Yorğunluq hər əzasından gümrəhgümrəh boylanırdı. Birdən bu şişman arvadın içindən duman kimi sıyrılıb o uzaq illərin Asudəsi çıxdı. Şuxluqla mənə baxdı. Həmişəki kimi gözlərinin dərinliyində sonsuz bir məhəbbət var idi. Amma gözlərindəki nəm də heç hara getməmişdi. Nəmli gözləri ilə gülümsəyib o illərin Asudəsi mənə bunu dedi:

– Bilirəm, indiyənə qədər mənəndən niyəransan. Məndən niyəran qalma. Biləsən, mən öz seçimiimi özüm etdim. Allah da xoş geden elə budu. Sən özün isəg məni bağışla...

Birdən bu nəmli gözlərin içinə hardansa gəlib bir ovuc işiq doldu. Asudənin gözləri parıldadı, səsi qatılaşdı:

– Bilirsənmi, mən azadam. Mən azadam və mən xoşbəxtəm. Sən məni anlamağın məni bağışlaq – Bunları deyib o illərin Asudəsi gedib yəni gombul arvadın içində yox oldu.

Mən onu anladım və mən onu bağışladım. Başımı bir neçə dəfə tərpədid onun dediklərini təsdiqlədim və geri döndüm, dərinə köks ötürüb ürəyimdə mənə tanış olmayan qəribə bir rahatlıq qoşa tut ağacının altındakı evimə, heç kimin məni gözləmədiyiyə evimə tərəf getdim.

SON